№ 556 Мая 5 – 1859 года

Поэзіи.

Т. Шевченка

Томъ первый.

Марії Олександровні
Маркович.
на память 24. січня 1859. року

Недавно я поза Уралом
Блукавъ и Господа благавъ,
Щобъ наша ~~правда~~ слава не пропала!
Щобъ наше слово не вмирало!
И виблагавъ. Господь пославъ
Тебе намъ кроткого пророка
И обличителя жестоких
Людей неситихъ! Світе мій!
Моя ти сило молодая!
Моя ~~ти~~ порадонько святая
Порою мене, витай, огрій
И оживи мое побите
~~Голо~~ Убоге серце неукрите
Голоднее... И оживу
И думу ~~вольную~~ тихую на волю
Изъ домовини воззову..
И думу тихую... О, доле!
~~Пророче~~ пророче наш! Мой ти доне!
Твоею, думу назову.

Посвященіе это

Печатать позволяется, за исключеніемъ зачеркнутаго и [illegible] чертою мѣстъ Этого Посвященія не представлять по [illegible] напечатаніи.

28. Ноябр. 1859. года. Цензоръ В. Бекетовъ

Чуже поле поливають
Що дня и що ночі,
Поки попи не засиплють
Чужимъ піскомъ очі...
Оттаке-то!.. а що робить?
Журба не поможе.
Хто сироті завидує,
Карай того, Боже!

—

Думи мої, думи мої,
Квіти мої, діти!
Вироставъ васъ, доглядавъ васъ,
Дежъ мені васъ діти?
Въ Украіну идіть, діти,
Въ нашу Украіну!
По підъ тинню сиротами,
А я тутъ загину;
Тамъ найдете щире серце
И слово ласкаво,
Тамъ найдете щиру правду,
А ще, може, й славу...

—

Привитай же, моя нене,
Моя Украіно,
~~Своіхъ~~ Моихъ діток нерозумнихъ,
Якъ свою дитину...

Перебендя

~~Кобзарь.~~

Перебендя старый, слипый,—
Хто ёго не знае?
Вінъ усюды вештаетця
Та на кобзі грае.
А хто грае, того знають
И дякують люде;
Вінъ імъ тугу розганяе,
Хоть ~~А~~ самъ світомъ нудить.
Попідъ тынню сіромаха
И днюе й ночуе;
Нема ёму въ світі хаты,
Недоля жартуе
Надъ старою головою,
И ёму байдуже:
Сяде собі, заспіває:
«Ой не шуми луже!»
Заспіває та й згадае,
Що вінъ сиротына,
Пожурытьця, посумуе,
Сидячи підъ тыномъ.

пробѣлъ строк.

Отакый-то Перебендя
Старый та химерный,—
Заспіває ~~веселой~~, про Чалого,
~~А~~ На ~~журбу~~ Горлицю зверне;

2

Зъ дівчатами, на вигони,
Гриця та веснянку,
А у шинку съ парубками
Серебина, Шинкарку;
Зъ жонатими, на бенкеті
(Де свёкруха злая)
Про тополю лиху долю,
А потимъ «Угилю»;
На базарі про Лазаря,
Або, щобъ те знали,
Тяжко-важко заспівае,
Якъ Сёчъ руйновали.
Отакий-то Перебендя
Старый та химерный,
Заспівае, засміеця,
А на слёзы зверне.

Вітеръ віе — повівае,
По полю гуляе;
На могилі кобзарь сидить
Та на кобзі грае.
Кругомъ ёго степъ, якъ море
Широке синіе;
За могилою могила
А тамъ — тілько мріе.
Сивый усъ, стару чуприну
Вітеръ розвівае;

То прилýне та послýха
Якъ кобзáрь співáє,
Якъ серце смієця, сліпí óчи плáчуть.
Послýха й повіє.
Старий заховáвсь
Въ степý на могилі, щобъ ніхтó не бáчивъ,
Щобъ вітеръ по пóлю словá розмахáвъ,
Щобъ люде не чули, бо то Бóже слóво,
То сéрце по волі зъ Бóгомъ розмовля,
То сéрце щебéче Господнюю слáву...
А думка край світá на хмáрі гуля,
Орлóмъ сизокрилымъ літае, ширяе,
Ажъ нéбо блакитне широкими бье;
Спочине на сóнці, ёго запитáе,
Де вонó ночýе, якъ вонó встае;
Послýхае мóря, що вонó говóрить,
Спитá чорну гóру: чогó ти німá?
И знову на нéбо, бо на землі горе,
Бо на їй широкій кутóчка немá
Тому, хто все знáе, тому, хто чуе:
Що мóре говóрить, де сонце ночує,
Ёгó на сім світі ніхтó не приймá.
Одинъ вінъ межъ ними, якъ сóнце высóке;
Ёгó знáють люде, бо нóсить земля,
А якбы почули, що вінъ одинóкий
Співá на могилі, зъ мóремъ розмовля,
На Бóже слово вони бъ насміялысь,
Дурнéмъ бы назвáли, одъ сéбе бъ прогнáли.
„Нехáй понадъ мóремъ, — сказáли бъ, — гуля!“

До Основьяненка

Де паслысь ваши коні,
Де тырса ~~шум~~ шуміла,
Де кровь Ляхи, Татарина
Морем червоніла....
Вернітесь! «Невернуцця!» —
Заграло сказало
Сынє море: — Невернуцця
Навики пропалы! —
Правда море, правда сынє!
Такая их доля:
Невернуцця сподивани,
Невернецця воля.
Невернуцця Запорожци,
Невстануть Гетманы,
Непокрыють Украину
Червони жупаны!
Обидрана сиротою
По надъ Днипромъ плаче;
Тяжко важко сиротина
А нихто не бачить...
Тилько ворогъ що смиецця....
Смійсь, лютый враже!

~~Та недуже, бо все гине —~~
Слава неполяже;
Неполяже, а роскаже,
Що діялось въ ~~свѣтѣ~~ світі,
Чія правда, чія кривда
И чиї мы діти.
Наша дума ~~славословье~~ наша пісня
Не вмре, не загине....
Отъ де люде наша слава
Слава Украины!
Безъ золота, безъ ~~граниту~~ каменю
Безъ хитрои мовы,
А голосна та правдива,
Якъ Господа слово.

= Чи такъ, батьку отамане?
Чи правду співаю?
Эхъ якъ-би то! та що й казать!...
Кебеты не-мало:
~~А до того московщина.~~
~~Кругомъ чужи люде....~~
Не потурай, може скажешь,
Та що [38] зъ того буде?

1 (1)

Гамалія.

(Вторая стр. хороша)

Ой нема́ нема́ ні вітру, ні хвилі
Изъ на́шої Украйны;
Чи тамъ ра́ду ра́дять, якъ на ту́рка
ста́ти,
Не чуемо на чужині.
Ой повій, повій, вітре, черезъ море
Та зъ великого лугу;
Суши́ на́ши слёзы заглуши кайданы,
Розвій на́шу ту́гу.
Ой заграй, заграй синесенькe мо́ре,
Та підъ тими байда́ками,
Що пливуть козакі, тілько мріють
Та на сей бікъ за на́ми. шапкі,
Ой Боже нашъ Боже, хочъ и не за на́ми
Неси їхъ зъ Украйны;

Почуемо слáву, козáцькую слáву,
Почуемо, тай загинемъ. —

Отакъ у Скутарі козакй співáли,
Співáли сердéги, а слёзы лилися;
Лилися козáцькі, тугу домовляли,
Босфоръ ажъ затрясся, бо зроду не чувъ
Козáцького плачу; застогнавъ широкій
И шкýрою сірый бугáй стрепенувъ,
И хвилю ревучу далéко, далéко
У синее море на ребрахъ послáвъ.
И море ревнуло Босфорову мову,
У Лимáнъ погнáло, а Лимáнъ Днiпрові
Тугу ~~тугу~~ журбу-мову на хвилі подáвъ.
Зареготáвсь дідъ нашъ дужій
Ажъ піна зъ уса потеклá.
„Чи спишъ, чи чуешъ брáте друже
Хортице-сестро? — Загулá
Хортиця зъ лугомъ; „Чую, чую
И Днiпръ укрили байдакй,
И заспівали козакй.

„У Туркені по тім боці
Хата на помості.
Гай, гай! море уграй,
Реви скелі ламай!
Поїдемо въ гості.
~~Довишои мости~~

У Туркені у кишені
Таляры дукаты.
Не кишені трусить,
Ідемъ різать палять,
~~Не дукаты лапать.~~
~~Будемо гуляти~~
Братівъ визволити.

У туркені яничары
И баші на лаві;
Гой ти! вороги!
Мы не пріємъ вамъ.
~~Наши бенкетъ кровавый~~
Наша воля й слава.«

Пливуть собі ~~та~~ співаючи,
Море вітеръ чує;

По-переду Гамалія
Байдакомъ кирує.
Гамаліе, серце мліе,
Скажилося море.
~~Не жени козацькій~~ Не злякае! й сховались
За ~~хвилями за~~ моряні горы.

Дрімае въ харемі — въ ~~садахъ~~ раю Византія,
И Скутарь дрімае, Босфоръ клекотить,
Неначе скажений, то стогне, то вые
~~Що~~ Ёму Византію хочеця збудить.
«Не буди, Босфоре, буде тобі горе,
Твої білі ребра піскомъ занесу,
У мулъ поховаю!» — реве сине море:
«Хиба ты не ~~бачишъ~~ знаешъ якихъ я несу
Гостей до Султана?..» Такъ море спиняло
Любило завзятихъ усатыхъ Славянъ.
Босфоръ схаменувся, Туркеня дрімала
Дрімавъ у харемі ледачій Султанъ.
Тілько у Скутарі въ ~~тюрмі~~ склепу не дрімають
Козаки сірома; чого воны ждуть?
По своему бога въ кайданахъ благають
А хвилі на той бікъ идуть та ревуть.

» О милый боже Украины,
Не дай пропасты на чужині,
Въ неволі вольнымъ козакамъ!
И соромъ тутъ, и соромъ тамъ,
Вставать съ чужої домовины;
На судъ твій праведный прийты,
Въ залізахъ руки принесты,
И передъ всіми у кайданахъ
Стать козакові... «Ріжъ та бий!
~~Мурдуй~~ Катуй невіру бусурмана!«
Кричать за муромъ. Хто такій?
Гамалію, серце мліе,
Скутаръ, скажение!
„Ріжте, бійте!" на фортеці
~~Нехай казнить...~~
Кричить Гамалія.
Реве гарматами Скутара,
Ревуть мов туры вороги;
Козацтво преться безъ ваги
И покотились Яничары.
Гамалія по Скутарі
По пеклу гуляе,
Самъ ~~кайданы~~ хурдигу розбивае,
~~Бративъ вызволяе~~
Кайданы ламае.

"Вылітайте сиві птахи
На Базаръ до пану!"
Стрепенулысь соколята,
Бо давно не чулы
Хрещеноі тіеі мовы,
И ніч стрепенулась:
Не бачила стара маты
Козацькоі платы;
Не видала, подивилась
На бенкетъ козачій.
Темно всюды, якъ у будѣ
А свѣтло чимале.
Не злодіи зъ Гамаліемъ
Ідуть мовчки село
Безъ шпылькы. Засвітымо!
До самоі хмары
Зъ щоглямы кораблямы
Палае Скутаре.
Византія прокынулась,
Вытріщила очи,
Перелызла напомогу,
Зубамы скрегоче.
Реве, стогне Византія,
Рукамы берегъ достае;

Достáлась, зикнула, вітáє....
И на ~~спысахъ~~ напáлахъ въ крові німíє.
Скутáръ мовъ пекло запалáє,
Черезъ базáры кровъ тече,
Босфóръ широкій доливáє;
Нынáче птáхи чорні въ гаї,
Козáцтво смíливе літáє;
Ніхто на світі не втече;
Огонь запеклыхъ не пече.
Руйнують мýры; срíбло, злóто
Несýть шапкáми козакí
И насыпáють байдакí.
~~Пáла~~ Горить Скутáръ, стихлá робóта,
И хлóпці, схóдятьця, зійшлися,
Люлькí отъ пожáру закурили,
На байдакí — та й по~~плыли~~ тягли,
Рвучи червóні гóры-хвилі.
Пливýть собí, нíбы здóму;
Такъ бо їмъ гулять,
Та звычáйне Запорóзці
Пливучи співáють.

—

„Нашъ отамáнъ Гамалія,
Отаманъ завзятый,
Забрáвъ хлóпцівъ тай поіхавъ
По морю гуляти,
По морю гуляти
Слáвы добувáти,
Изъ турéцькоі неволі
Братівъ вызволяты.
Ой прыіхавъ Гамалія
Ажъ у ту Скутáру,
Сыдятъ браты-запорóзці,
Дожидáють кáры.
Ой якъ крыкнувъ Гамалія:
„Браты, будемъ жыты,
Будемъ жыты, вынó пыты,
Яныча́ры быты,
А курені килымáми,
Аксамитомъ крыты."
Вылітáли ~~невольнята~~ Запорóзці
На ланъ жыто жáты.
Жыто жáли, въ копы клáлы,
Гуртомъ заспівáлы:

„Слава тобі Гамалію,
На ввесь світъ великій,
На ввесь світъ великій,
На всю Украину,
Що не давъ ты товарыству
Згинуть на чужині."

Плывуть собі, а зъ-за хвилі
Сонце хвилю червонить;
Передъ ними ~~море~~ тиле
Гомонить та клекотить.

Гамалію вітеръ віе
Ось... ось... наше море!...
И сховалися за хвилі
~~Неначе за~~ За рожеві горы.

Пливуть співаючи; плыве
Позадъ завзятый Гамалія:
Орелъ орлятъ мовъ стереже;
Изъ Дарданелівъ вітеръ віе,
А не женеться Византія;
Вона боіться, щобъ Чернецъ
Не засвітивъ Галату знову,
Або гетьманъ Иванъ Підкова
Не кликнувъ въ море на ралецъ.

Тарасова нічъ.

= На розпуттї кобзарь сидить
Та на кобзї грає;
Кругомъ хлопцї та дївчата
Якъ макъ процвїтає.
Грає кобзарь, ~~при~~ виспївує,
Вимовляє словами,
Якъ ~~[illegible]~~ Москалї, орда, ляхи
Бились з козаками,
Якъ збиралась громада~~тька~~
Въ недїленьку вранцї,
Якъ ховали ~~отамана~~ козаченька
Въ зеленїмъ байрацї,
Грає кобзарь ~~при~~ виспївує —
Ажъ лихо смїєтця:..
Була колись гетьманщина
Та вже не вернетця.

Вста~~ла~~є хмара зъ-за Лиману
А другая зъ поля;
Зажурилась Украї~~и~~на —
Така її доля!
Зажурилась заплакала
Якъ мала дитина.
Ніхто її не рятує...
Козачество гине,
Гине слава, ~~[illegible]~~ батьківщина;
Немає де дітись;
Виростають нехрещені
Козацькії діти,
Кохаються невінчані;
Безъ попа ховають;
Запродана жидамъ віра, ~~церковъ~~
Въ церкву не пускають!
Якъ та галичъ поле вкриє;
Ляхи-уніяти
Налітають — нема кому
Порадоньки дати.

Обізвався Наливайко —
Не стало Кравчини!
Обізвавсь козак Павлюга —
За нею полинув.
Обізвавсь Тарас Трясило
~~Волю~~ Віру рятувати;
Обізвався орел сизий
Тай дав Ляхам знати!

"Вже не три дні, не три ночі
Б'ється ~~наш~~ пан Трясило.
Од Лимана до Трубайла
Трупом поле вкрилось.
Ізнемігся ~~наш Трясило~~ козаченько,
Тяжко зажурився,
А поганий Конецпольский
~~Тому~~ Дуже звеселився.
Зібрав шляхту всю до купи
Та й ну частувати.
Зібрав Тарас ~~товариство~~ козаченьків
Поради ~~просити~~ ~~питати~~ прохати:

Обізвався пан Трясило:
„А годі журитися!
А ходім лиш панибрати,
Із Поляками битися!“

Обізвався Тарас Трясило
Гіркими слезами:
„Бідна моя Україно,
Стоптана Ляхами!“

„Отамани товариші
Браты мої діты!
Дайте мені пораденьку,
Що ~~тепер~~ будемъ робыты.
Бенкетують вражі Ляхи
Наше безголовье.“
— „~~Бенкетують~~ Нехай собі бенкетують, ~~проклятии~~
~~Собі~~ Нехай наздоровье!
Нехай, клятіи бенкетують
Поки сонце зайде,
А нічъ маты дасть пораду
Козакъ Ляха знайде.“

„— Лягло сонце за горою,
~~Зорі~~ Зірки засіялы,
А козакы, якъ та хмара,
Ляхівъ обступалы.
Якъ ставъ місяць середъ неба,
Ревнула гармата;
Прокинулысь Ляшкі-панкі —
Нікуда втікаты!

Прокинулысь Ляшки-панки
Та не повставалы:
~~Встали~~ Зійшло сонце — Ляшки-панки
Покотомъ лежалы.

" — Червоною гадюкою
Несе Альта вісты,
Щобъ летілы крюкы з поля
~~Та~~ Ляшків-панківъ їсты.
Налетілы ~~гай вороны~~ чорні крюкы
Вельможныхъ будыты; —
Зібралось козачество
Богу помолытысь.
Закрякалы ~~гай вороны~~ чорні крюкы,
Выймаючи очи;
Заспівалы козаченьки
Пісню тії ночи, —
Тії ночи кровавої
Що славою стала,
Тарасові, Козачеству.
Ляхів що приспала. +

„Надъ річкою в чистимъ полі
Могила чорніє;
Де кровъ лилась Козацькая
Трава зеленіє.
Сидить ворон на могилі
Та з голоду кряче; —
Згада козакъ колишнє
Згада тай заплаче. —

— Умовкъ кобзарь сумуючи,
Щось руки не грають.
Кругомъ хлопці та дівчата
Слізоньки втирають.
Пішовъ кобзарь по улици —
Зъ журби якъ заграє!
Кругомъ хлопці навприсядки,
А вінъ вимовляє:
„— Нехай буде отакечки;
Сидіть діти у запічку,
А я з журби та до шинку,

А тамъ
Найду ~~въ шинку~~ свою жінку,
Найду жінку, почастую,
~~Та~~ Зъ воро~~ж~~женьківъ поколенкую.

Ч. Г. З.
МУЗЕЙ
украин. древн.
В.В. Тарновскаго
№ 20 III

~~№ 20.~~

III

1/18-2.

V/16

№ 42 ФШ

Иванъ Гусъ. (часть)
(одинъ листъ).

I/31

Ч. Г. З.
МУЗЕЙ
украин. древн.
В.В. Тарновскаго
№ 20 III

Розбойники, людоиды
Правду побороли;
Осміялы твою славу
И сылу и волю.
Люде стогнуть у кайданахъ,
Немае скимъ взятыся
Поскуватысь, однодушне,
Однодумне статы,
За Евангеліе правды,
За темныи люде.
Нема кому. Боже! Боже!
Чи тожъ и небуде?
Чи настане великій часъ
Небесной кары?
Чи розломымо короны
На гордій тіари?

розломимо. Благослови
Не на месть и муки
Благослови мои боже
нетвердіи руки
И слово тыхе. ~~Ни, ни~~! о Боже!
~~Вони почуть~~ Слова не почують
Ни вони ж почують!
Огнемъ збудиму ихъ, на помо ~~(наготуйш)~~
~~Напого и наго дуго~~
~~несытыхъ~~
~~Голодныхъ~~ кровію. — Отакъ
У келіи своій праведный
Иванъ Гусъ думавъ роскувать
Народъ замученый. И диво
Святее диво показать
Очамъ незрячимъ. — Поборюсь!
За правду богъ!... Да совершится! —
И въ Вифлеемскую каплыцю
Пишовъ молыця певный ~~щирый~~ Гусъ.

Ч. Г. З.
МУЗЕЙ
украин. древн.
В.В. Тарновскаго
№ 19 III

40

ф 7/18-в.

№ 19.

№ 61 фш

1415

Невольникъ. (Часть).

(Десять листовъ).

I/172.

Ч. Г. З.
МУЗЕЙ
украин. древн.
В.В.Тарновскаго
№ 19 III

– И требабъ – каже – й трохи шкоды.
А треба буде: два три года
Нехай посвиту погуляе
Та синъ свои пошукае
Якъ я шукавъ колысь... Ярино!
А де Степанъ? – – А онъ пидъ тыномъ
Ниначе вкопаный стоить. –
– А я й небачу! А идить
Лишень сюда, та йдить обое...
А нуте битьы отакои! –
И вшкварывъ пострунахъ.
Старый уже, а Ярина
Зъ Степаномъ танцюе;
Старый уже примовляе
Ногами тупцюе.

Якбы мени лиха та лиха,
Якбы мени свекрывонька тиха,
Якбы мени чоловикъ молодый
До другои неходивъ нелюбивъ.
Ой гопъ чики чики
Та червони черевики,
Та троисти музыки,
Одъ вику до вику
Я любилабъ чоловика!
Ой гопъ заходивсь
Зробивъ хату оженивсь,
И пичъ затопивъ
И вечерять навaривъ. –

— А чуте бити отакой! —
И старий пидскочивъ,
Якъ ударить якъ ушкварить
Ажъ у боки взявсь.

— Ой такъ чинытакъ,
Уродивъ пастернакъ,
А петрушку
Кришы въ юшку,
Буде смакъ буде смакъ!
Ой такъ таки такъ
Оженивсь козакъ,
Кинувъ хату
И кимнату,
Тай потягъ у байракъ. —

Ни отака вже, пидтоптались
Стари мои силы,
Утомивсь... А все це вы
Такъ розворушилы.
О бодай васъ! Що то лита?
Ни вже не доладу...
Минулось. Иди лишень
Полудновать лагодь.
Гуляючи якъ той казавъ
Шматокъ хлиба зъисты.
Идимъ доню... А ты сыну
Послухаешъ висты.
Сидай ближче. Якъ убилы
Твого батька й ненку
Въ шляхетчини, то ты ще бувъ
Маленькимъ ~~Иване~~ Степане. —

...

Ще й нелазывъ. — То ѣ не сынъ?
Я чужій вамъ тату? —
— Та не чужій, стрывай лышенъ
Отъ умерла й мать
Таки твоѣ, а ѣ й кажу
Покійній Марини
Моій жинцы; — а що кажу?
Возьмемъ за дытыну
Тебе оце. — Добре каже
Покійна Марина
Чому невзять. — Взялы тебе
Мы тай сподувалы
Зъ Ѣриночкою докупы...
А теперъ осталось
Ось що робить. Ты на литы,
И Ѣрина зріе.
Треба буде людей шукать
Та що небудь дівать.
Якъ ты скажешъ? — Ѣ незнаю,
Бо ѣ думавъ тее... —
Що Ѣрина сестра тоби?
А воно не тее,
Воно просто, любитесь,
Тай зъ богомъ до шлюбы.
А поки що, треба буде
И на чужи люде
Подывытысь, якъ тамъ живуть
Чи орють,
Чи не на одиному сіють
А просто живуть

И немолочене віють,
Та якъ и мелють и ідять
Все треба знать.
Такъ отъ якъ друже; треба въ море
На рикъ надва піти
У наймиты;
Тойди й побачимо що буде.
Бо хто невміе заробить,
То той невмітиме й прожить.
А ты якъ думаешъ небоже?
Недумай, коли хочешъ знать
Де лучше людямъ торгувать
Иды ты въ Січъ. Якъ богъ поможе
Тамъ наливсь велихъ хлибівъ,
Я ихъ чимало попоивъ,
И досі нудно якъ згадаю!
Коли ~~заробишъ~~ здобудешъ принесешъ,
А коли згубишъ, позичешъ:
Мое добро! то хочъ звичаю
Козацького наберешъ,
Та побачишъ свита,
Не такого якъ у бурси
А живи мисліте
Съ товариствомъ прочитаешъ,
Та помолодечи
Будешъ богу молитися
А не почерничи
Харамаркать. Отакъ сыну
Помолывшись богу
Осидлаешъ буланого
Та й гайда въ дорогу!

Ходимъ лышенъ помудьовать.
Чи ты вже Ярино
Змайструвала намъ що небудь?
О такето сину... —
— Уже таточку! — озвалась
Изъ хаты Ярина.

Мєсяць не пъецъ и серце не бъецъ
И очи не бачать, не чуть головы!
Замисть шматка хлиба за кухоль бурецъ.
Дывиця Ярина та нышкомъ смієць.
— Що се йому стало? Ни істы ни пыть
Ничого не хоче! Чи не занедужавъ?
Братику Степане, що въ тебе болить?
Ярина питае. Старому байдуже,
Нибы то й не чуе. — Чи знать чи не знать
А сіять треба. — Старый промовляе
Нибы то до себе. — А нужно вставать
До вечерни може ще пошкандыбаю.
А ты Степане ляжешъ спать,
Бо завтра рано треба встать
Та коней сидлать. —

— Степаночку голубчику!
Чого се ты плачешъ?
Усміхнися, подивися
Хиба ты не бачишъ

Що ж я плачу? Розгнівила
Богъ знає якого
Та й золотого не говоритъ.
Утечу єйбогу
Та й сховаюсь у бурьяни...
Скажи бо Степане
Може й справди не збагнешъ?
Я зилля достану,
Я побижу за бабою...
Може це зпристриту? —
— Ни Ярино моє серце
Мій рожевый квите!
Я не братъ тоби Ярино,
Я завтра покину
Тебе й батька, на чужини
Де небудь загину
А ты мене й не згадаешъ,
Забудешъ Ярино
Свого брата... — Рехнувсь!
Єйбогу с пристриту!
Я не сестра? а хтожъ я?
О боже мій свите!
Що тутъ дияти? Батька нема
А винъ занедужавъ
Та ще й умре. О боже мій!
А йому байдуже,
Мовчъ смиється. Степаночку
Хиба ты не знаешъ
Що без тебе и таточка
И мене не стане. —
— Ни Ярино я не кину
А тилько поиду

Минаютъ дни, минае лито,
Настала осинь, шелестыть
Пожовкле лыстя, мовъ убитый
Старый пидъ хатою сыдыть,
Дочка нездужае Ярина;
Його единая дытына
Покинуть хоче. Зъ кимъ дожить
Добиты вику викового?
Згадавъ Степана молодого,
Згадавъ свои благи литá
Згадавъ тай заплакавъ
Багатый сывый сырота.

— Въ твоихъ рукахъ все на свити
Твоя выгоды воля!
Нехай буде такъ якъ хочешъ
Така моя доля. —
Старый вымовивъ, и нышкомъ
Богу помолывся;
Тай пишовъ соби зпидъ хаты
Въ садокъ походиты.

И барвинкомъ, и рутою,
И цвитомъ квичае

Весна землю, мовъ дивчину
Въ зеленому чини;
И сонечко серед неба
Опинылось — стало,
Мовъ женыхъ той молодую
Землю оглядало.
И Ярина выйшла зъ хаты
На свитъ божій глянуть,
Ледве выйшла: усмихнецця,
То пиде, то стане,
Розглядае, дывуецця,
Та любо та тихо
Ниби вчора народилась...
А мотее лихо
Въ самимъ серци ворухнулось
И свитъ запамило.
Якъ былына пидкошена
Ярина схилылась;
Якъ зъ квиточки роса вранишня
Слёзы полилысь.
Старый батько коло неи
Якъ дубъ похылывся.

Одужала Яриночка,
Идуть люде въ Кіевъ
Та въ Почаівъ помолытися,
И вона иде з нымы.

У Кыеви великому
Всихъ святыхъ благала;
У Межигорского Спаса
Трычи причащалась;
У Почаеви святому
Ридала-молылась,
Щобъ Степанъ той, доли тая
Їй хоча приснылась.
Не приснылась. Вернулася
Знову забилила
Зима била. За зимою
Знову зазеленила
Весна божа. Вийшла зъ хаты
На свитъ дывуватысь
Яриночка, та не-бога
Святого благаты
А нищечкомъ у ворожки
Про його спытаты.

И ворожка ворожила,
Престритъ ~~выливала~~ замовляла,
Таланъ-долю та весилля
Зъ воску выливала.
— Онъ бачишъ кинь осидланый
Тупае ногою

Пидъ козакомъ; а онъ де иде
Дидусь зъ бородою
Ажъ до комина. Ото утоши;
Якби дочикавсь
Козакъ отой, ~~дочикавсь~~ зликать дида,
Зликавъ, тай сховавсь
За могилу, мать утоши,
А онъ знову шляхомъ
Козакъ иде мовы старецъ,
То бачъ ради страху
Шобъ ляхи або татаре
Часомъ не спиткали. —
И радесенька Ярина
До дому верталасъ.

Уже третій и четвертый
И пятый минае
Немалый рикъ, а Степана
Немае немае.
И стежечка доришечка
Бугомъ та горою
Утоптана доворожки,
Поросли травою.
Нема його. У черныци
Косу росплитае
Безъ таланна, колонки
Падае благие
Старый батько, хочъ литечко
Хочъ Петра диждати,

Хочъ земной недили...
Дождались, и хату
Уквичали гарнесенько,
И въ сорочкахъ билыхъ
Невесели мовъ сироты
Пидъ хатою сили.
Ридають соби та плачуть,
Слухають... щось грае
Мовъ на кобзи на улици,
И ниби спивае.

ДУМА.

У недилю вранци рано
Синє море грало:
Товариство кошового
Наради прохало;
Благослови отамане
Байдаки спускати,
Та за Тендеръ погуляти
Турка пошукати.
Чайки и байдаки спускали
Гарматами решетовали
Зъ Днипрового гирла широкого випливали

Середъ ночи темнои
На мори ~~синем~~ синйому
За островомъ Тендеромъ потопали
Пропадали.
Одинъ потопае
Другій выринае
Козацтву-товарыству изъ синйоі хвили рукою
махае
Изычно гукае
Нехай вамъ панове товарыство богъ допомагае
И въ синій хвили потопае
Пропадае.
Тилько три чайки слава богу
Отамана куринного
Слуготы Степана молодого
Сынѣ море невтопило,
А въ Турецьку землю агарянску
безъ кормичъ прибило.
Тойди слуготу Степана,
Козака лейтрового,
Отамана молодого,
Турки-яничари ловили,
Зъ гармати уймали
Въ кайданы кували
Въ тяжкую неволю завдавали.
Ой Спасе нашъ Межигорскій
Чудотворный Спасе
И мотому ворогови
Недопусты впасты

Въ Турецькую землю въ тяжкую неволю!
Тамъ кайданы по три пуда,
Отаманамъ по четыри,
И свита божого не бачать не знають,
Пидъ землею камень ламають
Безъ сповиди святои умирають
Якъ собаки здыхають.

И згадавъ сирота степакъ въ неволи
Свою далеку Украину,
Неридного батька старого
И конька вороного
И неридную сестру Ерину.
Плаче ридае,
До бога руки здіймае,
Кайданы ламае
Утикае невольную волю...
Уже на третему поле
Турки-Янычары догналы,
До стовпа вязалы,
Очи выймалы
Горячимъ зализомъ выпикалы
Въ кайданы кувалы
Въ тюрму посадыли
Та й заморувалы.–

Отакъ на улыци пидъ тыномъ
Ще молодый Кобзарь стоявъ
И про неволныка спивавъ.
За тыномъ слухала Ярина,
И недослухала упала
— Степаночку! Степаночку! —
Кричала ридала.
— Степаночку мое серце!
Дежъ це ты барывся?
Тату! Тату! идить сюда,
Идить подевитеся. —
Прыйшовъ старый розглядае
И свого Степана
Непизнае, таке зъ його
Зробилы кайданы.
— Сыну ты мій безталанный!
Мое ты дитыно!
Де ты въ свити погибающъ
Сыну мій единый? —

Плаче старый та ридае,
Й Степанъ сліпый плаче,
Невидющими очима
Мовъ сонце побачивъ.
И берутъ його пидъ рукы
И ведутъ у хату.
И витае Яриночка
Мовъ ридного брата.
И голову йому змыла
И ноги умыла,

И въ сорочци тонкій билій
За стилъ посадила,
Годувала напувала
Положила спаты
У кимнати, и тыхенько
Выйшла зъ батькомъ зъ хаты.

Черезъ тыждень безъ старостивъ
За Степана свата
Старый свого Яриночку
И Ярина въ хати.
— Ни нетреба мій таточку
Нетреба Ярино.—
Степанъ каже.— Я загинувъ
Навики загинувъ!
За щожъ свои молоді
Ты лита погубишъ
За каликою... Ярино!
Насміюця люде,
И богъ святый покарае,
И прожене долю
Зъ ціи хаты веселои
На чуже поле.
Ни Ярино, богъ некине
~~пи~~ И найде другиню;

А я пиду въ Запорожжя
Тамъ я незагину
Нагодують. — Ни Степане,
Моя ты дытыно!
И Господь тебе покине
Якъ ты насъ покинешъ. —
— Оставайся Степаночку;
Колы нехочъ братыя,
То такъ будемъ, я сестрою
А ты будешъ братомъ
И дитьмы йому обое
Батькови старому.
Нейды одъ насъ Степаночку
Не кидай насъ знову.
Непокинешъ? — Ни Ярино! —
И Степанъ оставсь.
Зрадивъ старый мовъ маленькій
Ажъ за Кобзу взявся,
Хотивъ вышкварить метелыцю
Зусією силы
Та невышкваривъ... ждъ хатою
Уси трое силы.

Розкажи жъ ты намъ Степане
Про свою недолю,
Бо й таки гулявъ колысь
Въ турецькій неволи. —

Отожъ мене вже малого
На світъ випускали
Зъ товариствомъ. Товариство
На Січъ прямувало
И мене взяло зъ собою;
И черезъ Балкани
Простали ми въ Україну
Вольними ногами,
А на тихому Дунаю
Насъ перебігають
Січовики-Запорожці
И въ Січъ завертають,
И росказують и плачуть,
Якъ Січъ руйнували

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Оттакое-то! Тяжко, Боже,
Изъ своеі хати
До Турчина поганого
Въ сусіди прохатись.

Теперъ кажуть въ Слободзеї
Останки збирає
Головатый, та на Кубань
Хлопцивъ пидмовляє.
Нехай йому богъ поможе!
А що зъ того буде
Святый знає: почуемо
Що роскажуть люде.

Отакъ вони що день божій
Удвохъ розмовляли
До пивночи, а бувши
Господаревали,
Та святыхъ отцивъ благали...
Такимъ ублагали;
На всеедній учинедили
Вона спарувались
Съ сиротою своимъ. Такето
Скоилось на свити,
Мои люби дивчаточка
Рожевіи квиты.
Такето. Одружились
Мои молодіи.
Може воно й недоладу

Та що мого діять,
Коли таке сподіялось;
Рикъ уже минае,
Уже й другій. Зъ дружиною
Ярина гуляе
Посадочку. Старый батько
Сыдить коло хаты
Та вчить внука пузанчика
Чоломъ отдаваты.

Поезія Т. Шевченка

Том первий

Уривки автографів, що входили до збірки поезій, поданих до цензури на початку 1859 р. Бібліографічний опис у мережі відсутній. Якщо й публікувався, то недоступний.

Аркуші:
1. Титульний аркуш. На звороті — цензурний дозіл
2. Недавно я поза Уралом... (Марії Олександрівні Маркович)
3. Чуже поле поливають... (закінчення «Думи мої...»)
4-5. Перебендя (без закінчення)
6. Де паслися ваші коні (До Основ'яненка, без початку)
7-14 (8 арк.) — Гамалія і Тарасова ніч
15. Додатковий аркуш (синій), на якому невідомою рукою написано: Іван Гус (частина, один аркуш)
16. Розбойники, людоїди... Уривок поеми «Єретик»
    До цензури подавалися «Уривки незакінчених і втрачених штук на 12 с. (83-94)»
17. Додатковий аркуш (синій). Невідомою рукою написано: Невольник (частина, десять аркушів)
18-27 (10 арк.) — І треба б. — каже. — й трохи шкода... (уривок із поеми «Сліпий»).
    Назва «Невольник» поширилася пізніше, мабуть під впливом публікації в «Основі» 1861 р.

Разом 27 аркушів (54 сторінки). Розмір: 17,5 х 21,8 см

Дата: 5 травня 1859 на титульному аркуші

Рукопис «Поезія Т. Шевченка. Том первий» поет не пізніше 28 квітня 1859 р. подав до Петербурзького цензурного комітету. Проте Головне управління цензури 25 липня 1859 р. не схвалило рукопису, обмежившись дозволом на нове видання лише раніше друкованих творів Шевченка, після чого поет передав аркуші розшитого рукопису до журналу «Основа» (Бородін В. С. Т. Г. Шевченко і царська цензура. — С. 112 — 127).

Місце зберігання:
Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (ІЛ) Київ.
ІЛ, ф. 1, № 18

2014 р. Науково-освітній веб-портал «Тарас Шевченко» kobzar.ua/site/main
представив цифрові копії більшості автографів поета з високою роздільною здатністю.
Однак, можливості зберегти зображнння у прийнятному для користувачів форматі портал не надає

Джерело: http://kobzar.ua/item/show/5435

Публікацію підготував КОЗАК NEKADA